

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Національний університет «Одеська юридична академія»**

**КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ**

**АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ**  
**СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

**матеріали**  
**університетської конференції**

**28 листопада 2025 року**

**м. Одеса**

стикаються з новими викликами, стійкість та адаптивність правової спадщини залишаються важливими для формування справедливого та рівноправного майбутнього.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Мірошніченко М. І. Правова система України в умовах юридичної експансії: адаптаційна трансформація в контексті проблеми її типологічної ідентифікації. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-033-9-22>
2. Рязанов М. Ю. Правова спадщина як складова правової культури [Електронний ресурс] / М. Ю. Рязанов // Концептуалізація та використання правової спадщини : матеріали Всеукр. круглого столу (26 грудня 2018 р., м. Одеса). URL: <http://hdl.handle.net/11300/11604>.
3. Рязанов М. Ю. Правові артефакти та культурний код права. *Часопис Київського університету права*. № 4. 2019. DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.06
4. Харітонов Є. О., Харітонова О. І. Правова адаптація як вид взаємодії правових систем. *Правова держава*. Випуск 27. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/456892>

**Ключові слова:** правова спадщина, правова ідентичність, правова адаптація, правова експансія

**Keywords:** legal heritage, legal identity, legal adaptation, legal expansion

**Грунь Олександр В'ячеславович**

*Національного університету «Одеська юридична академія»*

*аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

## **ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

Стрімкий розвиток цифрових технологій постіндустріального інформаційного суспільства привів до появи нового типу соціального буття – віртуальної реальності, у якій здійснюється комунікація, праця, творчість і інші відносини. Цей феномен став не лише технологічним явищем, а й предметом

глибокого філософського осмислення, адже він змінює уявлення про реальність, свободу волі, ідентичність і відповідальність людини.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення меж права та моралі у віртуальному середовищі, де традиційні форми суспільної взаємодії поступово втрачають фізичні межі. Віртуальна реальність створює умови для формування нових соціально-правових практик, але водночас — породжує виклики щодо безпеки, етики, приватності та правового статусу суб'єктів цифрових відносин.

Феномен віртуальної реальності є одним із найяскравіших проявів цифрової епохи, що поставив перед філософією нові питання про природу буття, реальності та межі людського досвіду. У філософській традиції поняття віртуальності завжди пов'язувалося з ідеєю можливого буття, тобто такого, що не має матеріального існування, але може бути реалізоване за певних умов.

Так, у філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «...віртуальність (від лат. *Virtualis* – можливий, спроможний, здатний) – характеристика квазіреальності деяких об'єктів та їх властивостей, що використовується для пояснення, опису й аналізу як об'єктивно існуючих предметів, так і штучно створених сучасними інформаційними технологіями, зокрема, комп'ютерною технікою [1].

Мабуть первинним підходом до осмислення віртуального у житті людини стали творчі пошуки Платона із сформульованими ним гіперуранією та світом ейдосів у протиставленні явищам реального світу.

Сучасна технологічна віртуальна реальність виходить за межі класичного розуміння потенційності: вона створює альтернативні форми реальності, у яких суб'єкт може діяти, спілкуватися та впливати на оточення в межах цифрового середовища. У філософії постмодерну (Ж. Бодрійяр, П. Леві, Г. Дебор) віртуальність розглядається як симулякр – копія без оригіналу, нова форма соціального конструювання, у якій різниця між реальним і уявним втрачає визначеність [2].

Онтологічний статус віртуальної реальності полягає в тому, що вона є

одночасно реальною і уявною. Реальною вона є у своїх проявах, емоційному впливі, правових наслідках, і уявною у матеріальній відсутності. Таким чином, віртуальний простір стає новою моделлю світу, у якій людина не лише споглядає, але й активно творить нові онтологічні форми буття.

Виникає потреба у філософській рефлексії над «цифровим буттям», що перетворюється на повноцінну частину людської реальності. Віртуальність стає способом буття сучасної людини, який вимагає перегляду традиційних категорій простору, часу, ідентичності та істини.

З епістемологічної точки зору віртуальна реальність формує нову парадигму пізнання, у якій знання не лише передається, а й переживається через занурення у цифрове середовище. У такому контексті межі між суб'єктом і об'єктом пізнання розмиваються: людина стає одночасно творцем і частиною віртуального простору.

Феномен віртуальної реальності актуалізує питання антропологічного статусу людини. У цифровому світі виникає так зване «цифрове Я» як сукупність даних, образів, аватарів і слідів присутності особистості у віртуальному середовищі. Це породжує нові способи самореалізації, але також і нові форми відчуження: особистість може втрачати зв'язок із власним тілом, часом і соціальними контекстами.

На думку О. Г. Даниляна, слід поділяти віртуальність, як більш широке поняття та кібервіртуальність «...кібервіртуальність – це особливий час-простір, де людина проживає в ідеальному світі на рівні повсякденності, «добудовуючи» себе за допомогою елементів віртуальної колекції, щоб повернутися в реальність уже трансформованою. Відносини всередині віртуальних спільнот певним чином детермінуються функціонуванням соціальних полів, що характеризуються сукупністю норм, інтеріоризація яких веде до включення індивіда в поле, де він наділений певною свободою дії» [3, с. 44].

З філософської перспективи віртуальна реальність стає дзеркалом людського буття, у якому відображаються прагнення до свободи, творчості, а водночас до втечі від реальності. Постає питання про етичні межі існування у

віртуальному світі, відповідальність за дії у ньому та моральну автентичність цифрового досвіду. Віртуальність таким чином виступає не лише як технологічний винахід, але і як нова форма антропологічного досвіду, що радикально змінює уявлення про людину, її пізнавальні здібності, свободу волі й межі відповідальності.

Поява віртуальної реальності стала викликом для традиційного праворозуміння, яке історично ґрунтувалося на матеріальних формах буття та безпосередній взаємодії суб'єктів у фізичному просторі. Віртуальний світ, створений за допомогою цифрових технологій, породжує новий тип суспільних відносин, що існують не в матеріальному, а в інформаційно-цифровому середовищі, однак справляють цілком реальні наслідки.

Науковці стикаються з потребою осмислення віртуальної реальності як нової сфери правового регулювання, у межах якої необхідно визначити статус суб'єктів, об'єктів і зміст правовідносин. Традиційне розуміння суб'єкта права, як фізичної або юридичної особи, потребує розширення, оскільки в цифровому просторі діють віртуальні аватари, автономні алгоритми та штучні інтелекти, здатні здійснювати дії, що мають юридичне значення.

На думку А. В. Сахарчука, «віртуальна реальність (VR) – це технологія, яка за допомогою спеціальних пристроїв (гарнітур VR, контролерів, датчиків) дозволяє користувачам зануритися в штучно створене середовище, яке може імітувати реальний світ або бути абсолютно вигаданим» [4].

Крім того, віртуальне середовище породжує об'єкти, що не мають матеріального вираження, але володіють економічною та правовою цінністю: цифрові активи, токени, NFT, результати творчості в ігрових або симуляційних платформах. Отже, формується нова категорія цифрових активів, що потребує нормативного визначення й захисту.

Право, адаптуючись до викликів цифрової епохи, поступово переходить від територіального принципу регулювання до функціонального принципу, коли норми діють не стільки у фізичному просторі, скільки у сфері взаємодії користувачів і технологій. Це формує підвалини для концепції віртуальної

юрисдикції, у межах якої держави та міжнародні інституції прагнуть узгодити правила поведінки у спільному цифровому середовищі.

О. В. Костенко зазначає, що «компоненти електронної юрисдикції, включаючи електронні суди, орган юрисдикції, правову базу, нейтралітет і неупередженість, а також механізми забезпечення виконання електронних судових рішень, створюють основу для ефективної та надійної системи вирішення правових спорів у електронному середовищі» [5, с. 113].

Таким чином, віртуальна реальність стає повноцінним об'єктом правового впливу, який вимагає нових теоретичних підходів до розуміння суб'єкта, об'єкта та змісту правових відносин, а також міждисциплінарного діалогу між правом, філософією, кібернетикою й етикою.

Поряд із новими можливостями, віртуальна реальність створює комплекс правових ризиків, які стосуються як правового статусу користувача, так і безпеки, відповідальності та захисту прав у цифровому середовищі. Окрема група проблем стосується права інтелектуальної власності. Необхідне переосмислення самої категорії авторства у світі, де частину креативної функції бере на себе штучний інтелект.

Отже, віртуальна реальність відкриває перед правом новий простір ризиків і відповідальності, де необхідно шукати баланс між свободою творчості, правами людини та вимогами безпеки. Розв'язання цих проблем можливе лише через поєднання юридичних, філософських і технологічних підходів до регулювання цифрового буття.

Юридичний вимір віртуальної реальності демонструє, що традиційна система норм виявляється недостатньою для врегулювання процесів, які відбуваються у цифровому середовищі. Віртуальна реальність формує нові типи правовідносин та ставить перед правом питання про межі правосуб'єктності, відповідальності та захисту прав у цифровому світі.

Таким чином, віртуальна реальність є не лише предметом філософських і правових досліджень, а й каталізатором трансформації сучасної правової системи. Вона актуалізує потребу у формуванні нового правового мислення,

заснованого на принципах цифрового гуманізму, етичної відповідальності та гармонізації технологічного розвитку з фундаментальними цінностями людського буття.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Філософський енциклопедичний словник. Електронний ресурс. URL: <http://slovopedia.org.ua/104/53394/1083024.html> (дата звернення - 14.10.2025)
2. Бодріяр Жан. Симулякри і симуляція / Пер. з фр. В. Ховхун. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
3. Данилян О. Г., Дзьобань О. П. Віртуальність у соціальному середовищі: просторовий модус. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. № 1 (48). 2021. 34-50.
4. Сахарчук А. В. Правове регулювання віртуальної реальності в Україні. *Консультант. Юридичний маркет плейс*. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/4676> (дата звернення - 14.10.2025)
5. Костенко О. В., Головка О. М. Електронна юрисдикція metaverse: виклики та ризики правового регулювання віртуальної реальності. *Інформація і право*. № 1(44). 2023. С. 105-115.

**Ключові слова:** право, інформаційне суспільство, віртуальна реальність, цифрове буття, цифрова ідентичність, правове регулювання цифрових відносин.

**Keywords:** law, information society, virtual reality, digital being, digital identity, legal regulation of digital relations.

**Завальнюк Ірина Володимирівна**

*Національний університет «Одеська юридична академія»*

*аспірантка кафедри історії держави та права*

#### ПРИНЦИП ІСТОРИЗМУ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ

Принцип історизму є одним із ключових підходів у правовій науці, який дозволяє аналізувати правові явища з урахуванням їхнього розвитку та

## ЗМІСТ

|                                                                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Передмова</b> .....                                                                                                               | 2  |
| <b>Секція 1. Методологічний контент сучасного права та держави</b> .....                                                             | 4  |
| Мельничук Ольга Степанівна.....                                                                                                      | 4  |
| НЕКЛАСИЧНІ ПРИНЦИПИ У МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ПРАВА ТА<br>ДЕРЖАВИ.....                                                                 | 4  |
| Чувакова Ганна Михайлівна.....                                                                                                       | 7  |
| ПРАВОВІ АНОМАЛІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ .....                                                                                             | 7  |
| Рязанов Михайло Юрійович .....                                                                                                       | 11 |
| ПРАВОВА СПАДЩИНА ЯК КЛЮЧ ДО ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ ТА<br>ОБМЕЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ЕКСПАНСІЇ.....                                               | 11 |
| Грунь Олександр В'ячеславович .....                                                                                                  | 15 |
| ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ<br>ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ .....                                            | 15 |
| Завальнюк Ірина Володимирівна .....                                                                                                  | 20 |
| ПРИНЦИП ІСТОРИЗМУ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ .....                                                                                  | 20 |
| <b>Секція 2. Тенденції та перспективи розвитку сучасного права.</b> .....                                                            | 24 |
| Антошина Ірина Володимирівна.....                                                                                                    | 24 |
| ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ СУЧАСНОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄНОГО<br>СТАНУ.....                                                                  | 24 |
| Личко Валерія Сергіївна .....                                                                                                        | 28 |
| ПРАВНИЧА ДОПОМОГА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .....                                                                               | 28 |
| Дудник Руслана Миколаївна.....                                                                                                       | 32 |
| ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ.....                                                                             | 32 |
| Іванчук Віра Євстафіївна .....                                                                                                       | 35 |
| ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ<br>ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .....                                                      | 35 |
| Дараган Євген Олександрович.....                                                                                                     | 39 |
| ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ КОДИФІКОВАНИХ АКТІВ.....                                                                                             | 39 |
| Білоус Ольга Анатоліївна .....                                                                                                       | 43 |
| ПРОБЛЕМАТИКА РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЗА<br>КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ .....                                              | 43 |
| Черненко Владислав Васильович .....                                                                                                  | 46 |
| ПОРІВНЯННЯ СТРОКІВ ОСКАРЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЫГНЕНЬ ЗА<br>ПОРУШЕННЯ СУБОРДИНАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УКРАЇНІ ТА<br>ПОЛЬЩІ ..... | 46 |
| Лисенко Ангеліна Володимирівна .....                                                                                                 | 50 |
| ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ОБ'ЄКТА «НАНОТЕХНОЛОГІЯ»:<br>АКСІОНОРМАТИВНИЙ ВИМІР .....                                                  | 50 |